

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีสุขภาพสมบูรณ์ ทำงานเป็น ครองชีวิตได้อย่างสงบสุข และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กรมวิชาการ, 2533) ในการจัดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนระดับนี้จึงควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันได้ และเนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านมนุษย์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้หากคนเราไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความปลอดภัยเหล่านี้ได้ก็ย่อมจะทำให้เกิดปัญหา และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้ประสบผลสำเร็จไม่เกิดปัญหานั้นจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการที่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท ที่พัฒนามาจากส่วนกลาง และได้บังคับใช้ทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2535 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มีเนื้อหาสาระในหลักสูตรกำหนดไว้อย่างกว้างสำหรับผู้เรียนโดยทั่วไป หลักสูตรจึงไม่สามารถประมวลรายละเอียดของความรู้ สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้หมด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534) ในขณะที่หลักสูตรแม่บทได้มีความมุ่งหวังสำคัญที่

ต้องการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องและเกื้อกูล ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นในปัจจุบันมากที่สุด (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533) ดังนั้นในหลักการ จุดหมายและแนวดำเนินการของหลักสูตร จึงเปิดโอกาสให้โรงเรียนพิจารณาดำเนินการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้เองได้ (กรมวิชาการ, 2533) รวมทั้งให้โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสม โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง ได้ออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียน การสอนอีกด้วย (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533) หลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของ หลักสูตรแม่บทที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้โรงเรียนดำเนินการจัดทำตามข้อกำหนดใน โครงสร้างของหลักสูตรแม่บท (กรมวิชาการ, ม.ป.ป.)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นเจตนารมณ์สำคัญของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ทันทีในทุกกลุ่ม- ประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าในกลุ่ม- สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อต้องการให้นักเรียนมีความพร้อม ใน การที่จะต้องเผชิญและปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ลักษณะของกลุ่มประสบการณ์ ประกอบด้วยมวลประสบการณ์พื้นฐานอันจำเป็นที่สามารถเกื้อกูลให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยว กับชีวิตของตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสิ่งต่าง ๆ มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม เพื่อ การดำรงชีวิต สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวได้ (กรมวิชาการ, 2534) ในการกำหนดโครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตรเสริม ประสบการณ์ชีวิต ได้จัดเนื้อหาสาระที่สำคัญ และเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสำหรับนักเรียน โดยจัดทำเป็นหน่วยเริ่มต้นจากตนเองและขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นตามวัยและระดับชั้นดังนี้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มี 5 หน่วย คือ สิ่งมีชีวิต ชีวิตในบ้าน สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ชาติไทย ข้าวเหตุการณ์ และวันสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 มี 8 หน่วย โดยเพิ่ม จาก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 อีก 3 หน่วย คือ การทำมาหากิน พลังงานและสารเคมี จักรวาลและอวกาศ และในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มี 11 หน่วย โดยเพิ่มจากระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3-4 อีก 3 หน่วย คือ ประเทศเพื่อนบ้าน ประชากรศึกษา การเมืองและการปกครอง ดังนั้นลักษณะเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์นี้จึงมีลักษณะที่เอื้อต่อการที่ครูจะนำไปพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ดังจะเห็นได้จากโครงสร้างของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะมีลักษณะเนื้อหาวิชาที่ยืดหยุ่นได้และถ้าต้องการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ก็ควรนำมาปรับปรุงและพัฒนารายละเอียดให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น ดังเช่นที่ ยุพดี กะจะวงษ์ (2526) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ว่า "การจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ถ้าดูจากโครงสร้างของหลักสูตรจะเห็นว่ามีความเหมาะสมดี แต่ในรายละเอียดจะต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่ง" ซึ่งความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อารัง ชูทัพ (2521) ที่วิเคราะห์เนื้อหาของร่างหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่า "เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นไม่เท่ากัน บางเนื้อหาจะต้องมีการแก้ไขและปรับปรุงก่อนนำไปใช้" นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ประพันธ์ พรหมมณี สันทัต อินทริกานนท์ และอรุณ บุญสวัสดิ์ ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตก็พบว่า เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตบางเรื่องไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น จำเป็นต้องมีการปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้เช่นกัน (ประพันธ์ พรหมมณี; 2526, สันทัต อินทริกานนท์; 2526, อรุณ บุญสวัสดิ์; 2522)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน สัจดี อุทรานันท์ ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในฐานะผู้ใช้หลักสูตรว่า ครูควรศึกษาหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

และพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร (สังต์ อุทรานันท์, 2532) จึงอาจกล่าวได้ว่า การปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของครูในการนำหลักสูตรไปใช้ และจากหลักการของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้กำหนดให้ครู ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (สังต์ อุทรานันท์, 2532) ดังนั้นครูจึงมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในเขตการศึกษา 1 สามารถกล่าวถึงโดยภาพรวมของสภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปได้ว่า ผลการดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปสู่การนำหลักสูตรไปใช้มากกว่าการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อที่จะปรับให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ครูผู้สอนประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการปรับหลักสูตร ขาดทักษะในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและขาดแหล่งความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีการดำเนินการเฉพาะกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเท่านั้น ส่วนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ จะมีทำบ้างเพียงเล็กน้อย (วรารณ บง เลียง, 2535) ทั้งนี้หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้มีการดำเนินการในทุกกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งเรื่องนี้ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุตสาห์ พาสกุล ที่พบว่า ครูผู้สอนจะมีบทบาทน้อยมากในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น สาเหตุเป็นเพราะครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรดีพอและมีการกิจอื่นมากเกินไปจนไม่มีเวลาที่จะเอาใจใส่ในการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังขาดเอกสารประกอบหลักสูตรและแหล่งบริการทางวิชาการที่จะให้ความรู้แก่ครูอีกด้วย (อุตสาห์ พาสกุล, 2531) จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนเป็นสำคัญ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 1 ทุกจังหวัด มีนโยบายและแผนงานที่ต้องการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยเร่งรัดพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และลักษณะที่เด่นชัดตามความต้องการของสังคมและท้องถิ่น สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 1 มีความจำเป็นที่ต้องจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมของท้องถิ่น เพราะพื้นที่ของจังหวัดในเขตการศึกษา 1 ตั้งอยู่ในบริเวณล้อมรอบกรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดแถบชานเมืองทั้งสิ้น ดังนั้นสภาพสังคมจึงมีลักษณะเป็นชนบทกึ่งเมือง กล่าวคือประชากรมีอัตราการเคลื่อนไหวเข้าออกกรุงเทพมหานครในอัตราสูงมาก ทั้งในเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน ส่วนสภาพสังคมที่อยู่อาศัยจะมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้สภาพสังคมมีแนวโน้มเข้าสู่ลักษณะสังคมเมืองเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของจังหวัดต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 1 จะพบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากมาย ก่อให้เกิดมลภาวะ อากาศเป็นพิษ น้ำเสีย การจราจรติดขัด และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยาและสภาพแวดล้อมอันส่งผลถึงปัญหาสุขภาพอนามัย และชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไปในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ทุกจังหวัดกำลังรณรงค์แก้ไขกันอย่างจริงจัง (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 1, 2534) ฉะนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพชีวิตตามความเป็นจริง และสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้ โดยเฉพาะในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์มากที่สุด อีกทั้งมีลักษณะของเนื้อหาที่ยืดหยุ่นเอื้อต่อการนำไปพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากสภาพของการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดในเขตการศึกษา 1 ที่เกิดขึ้นและการจัดการศึกษาโดยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จะเป็นแนว

ทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ แต่การดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ผ่านมาประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ประกอบกับในปีการศึกษา 2535 ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยทำการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในระดับชั้นป. 1-2 ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้น ป.1-2 ของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 1 ว่าในปัจจุบันครูได้ดำเนินการสิ่งใดบ้าง และดำเนินการอย่างไร อะไรเป็นปัญหาของการทำงาน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาครูผู้สอนในหน่วยงาน และเตรียมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ในด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และรวมทั้งสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ที่ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในปีการศึกษา 2535 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มีจำนวน 2,806 คน

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในงานวิจัยนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับโรงเรียนประถมศึกษา

3. การศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มุ่งศึกษาบทบาทของครูใน 5 ด้าน คือ

3.1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรแม่บท

3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

3.3 การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

3.4 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

3.5 การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

4. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 ในแง่ของการปฏิบัติงาน ในปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ถือว่า ความรู้ของครูมีผลต่อบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบแนวทาง ในการพัฒนาครูผู้สอน เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. เป็นข้อมูลที่หน่วยงานสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการปรับหลักสูตรแม่บท และจัดทำหลักสูตรเสริมหลักสูตรแม่บท โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมจริงของท้องถิ่น ซึ่งในการปรับและจัดทำหลักสูตรเสริมหลักสูตรแม่บทนี้ สามารถกระทำได้ 5 ลักษณะ ด้วยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเนื้อหาวิชา ปรับปรุงเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ จัดทำเนื้อหาวิชาชั้นใหม่และจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง กลุ่มประสบการณ์การเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่จัดขึ้นเพื่อต้องการให้นักเรียนมีความพร้อมในการเผชิญและปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ มีลักษณะประกอบด้วยมวประสบการณ์พื้นฐานอันจำเป็นที่สามารถเกื้อกูลให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสิ่งต่าง ๆ โดยจัดเนื้อหาสาระที่สำคัญและเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง กระบวนการปรับและจัดทำหลักสูตรเสริมหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมจริงของท้องถิ่น สามารถทำได้ 5 ลักษณะ คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเนื้อหาวิชา ปรับปรุงเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ จัดทำเนื้อหาวิชาชั้นใหม่และจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่

บทบาทของครูประถมศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมเกี่ยวข้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามสภาพความเป็นจริง รวมทั้งความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมที่ควรจะทำ

บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มาปรับใช้หรือจัดทำหลักสูตรเสริม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมจริงของท้องถิ่นใน 5 ด้าน

คือ 1. การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท 2. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น 3. การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4. การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และ 5. ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของผู้ทำหน้าที่สอนในปัจจุบัน

การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท

หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมและอุปสรรคเกี่ยวกับการค้นคว้าแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยตนเองและ/หรือจากการสนับสนุนของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมและอุปสรรคเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพของท้องถิ่นในเรื่อง สภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนในท้องถิ่น และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การใช้วิธีการ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมและอุปสรรคเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมจริงของท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในเรื่อง การเตรียมการสอน วิธีการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมจริงในท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ รวมทั้งอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมเกี่ยวกับการกำหนดวิธีรวบรวมข้อมูล และประมวลผลข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ปรับปรุง แก้ไข หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมจริงของท้องถิ่น รวมทั้งอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

เขตการศึกษา 1 หมายถึง เขตพื้นที่ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา 5 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 1

ครูประถมศึกษา หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้น ป. 1-2 ซึ่งสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ในปีการศึกษา 2535

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ในการวิจัย

ศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวดำเนินการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่เปิดโอกาสหรือเอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากหนังสือหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร

ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ใน

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ตามขนาดประชากร ที่ได้จากการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ตัวอย่างประชากร จำนวน 421 คน เพื่อใช้ตอบแบบสอบถาม และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบธรรมดาโดยการจับฉลาก อัตราส่วนร้อยละ 10 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 42 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีทั้งหมด 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใน 5 ด้าน คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูผู้สอนเพิ่มเติม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนข้อมูลจากแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วปรับปรุงเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

5. ผู้วิจัยส่งและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยให้สำนักงานการประถมศึกษา-
จังหวัด ในเขตการศึกษา 1 เป็นผู้ดำเนินการให้ ส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์
ด้วยตนเอง
6. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์โดยการแจกแจง
ความถี่และหาค่าร้อยละ
7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์
ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการ
วิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับ

บทที่ 2 ทฤษฎี หลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและ
กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล